

Kraftutbygging - et overgrep

Kraftutbygging og laksefiske er problematisk. Regulering av Vefsna med bortføring av store vannmengder er ikke forenlig med tidlige tiders laksefiske og miljø.

Argumentene om at det er mulig å få i "både pose og sekk" er ikke realistiske og kan ikke på noen måte forsvare de påståtte ubetydelige skadevirkningene som er framkommet fra byggerinteressene. Dersom elva skal behandles mot gyro, er det uttalt fra Direktoratet for naturforvaltning (DN) at det beste for gjenoppbyggingen av laksestammen, er at elva er kraftverksfri.

Redusert vannføring

Det er ikke tvil om at det er store naturinngrep vi her snakker om, med overføring av elver fra et vassdrag til et annet og fjerning av mye av Skarmodalselva, Susna og Fiplingdalselva med tilhørende bekker. Tidligere er også Elsvasselva i sin helhet regulert til Røsvatnet. Dette betyr en svært redusert vannføring i Austervefsna. Vi snakker om **en restvannføring på mellom 40 og 60 prosent**, der de nederste delene av Austervefsna blir mest rammet. Målt ved Mosjøen vil totalt sett rundt 22 prosent av vannet i gjennomsnitt ha blitt fjernet fra vassdraget etter statens tidligere og nå forslåtte utbygginger. Altså **en reduksjon på nesten en fjerdedel**.

Direktoratet for naturforvaltning (DN) har nylig funnet nøye sammenheng mellom prosent reduksjon i vannføring og prosent dødelighet hos smolt (lakseforsker Gunnbjørn Bremseth). Andre ved SINTEF hevder at netto produksjon i ei regulert elv har vist seg å variere. Noen elver har fått økte bestander,

Enorme mengder stein må deponeres etter uttak av masse til 56 km tunnel.
Parti fra Austervefsna. (Foto: Sigurd Myrer)

mens andre har fått opp til 50 prosent færre laks. Bremset mener at det er nærliggende å tro at Vefsna vil få redusert oppvekstareal for ungfisk, oppvandringsproblemer pga. strømmen fra elvekraftverket, stranding og smolttap. Ved utsetting av smolt har det også vist seg at vi får et netto tap på 10 prosent i forhold til å kun ha naturlig smolt. DN sier også at det etter en rotenonbehandling er det en klar fordel å ha elva reguleringsfri for å kunne bygge opp laksebestanden raskere.

Mjølkelveffekten

I tillegg er det knyttet store usikkerheter til Mjølkelvas innvirkning på vassdraget etter en utbygging. Mjølkelva er et mindre sidevassdrag i øvre områder av Vefsnavassdraget og kommer fra isbreene i Børgefjell nasjonalpark. Den renner ut i Susna og gir opphav til Mjølkelveffekten: I varmeperioder og under flom fører denne elva med seg mye slam og farger vannet i Vefsna helt ut til fjorden.

Elver som ligger ovenfor Lillesusna og dermed også ovenfor Mjølkelva, blir regulert bort fra Vefsnavassdraget. Det er derfor meget stor sannsynlighet for at den kjente Mjølkelveffekten vil bli forsterket. Dette vil medføre redusert temperatur på elvevannet, dårligere lysforhold og økt beslamning nedover i systemet -

Vern Vefsna mot kraftutbygging

Lørdag 8. november 2003

noe som vil redusere tilveksten på fisk og delvis ødelegge Austervefsna som gyteområde.

Nedslamming

Terskelbygging er foreslått som botemiddel for redusert vannføring. Denne type inngrep vil bli av kosmetisk art.

Terskelbassengene vil fungere som deponi for slam og dermed forlenge perioder med Mjølkelvfenomener. Dette skyldes redusert flomvassføring og utvasking. Mottiltak som kontrollerte utslipp av flomtopper, vil i stedet for bedre forhold føre til økt nedslamming nedover langs vassdraget.

Skadevirkninger

Økologien i Vefsna blir betydelig endret. Vassdraget vil få nye årsvariasjoner i vannføring og temperaturforhold. Flomtoppene vil bl.a. fjernes helt eller slippes kontrollert av og til. Statkraft har sagt at det ved Laksfors en "normal" dag, ville senke vannspeilet med 10 til 20 cm. Dette vil se svært ulikt ut etter hvor dyp elva er ved breddene. Denne reduksjonen vil nødvendigvis måtte være betydelig større i nedre delen av Austervefsna siden Fiplingdalselvene først blir tilbakeført ved Trofors.

Skarmodalselva.

Skarmodalsdeltaet er karakterisert av Miljøfaglig utredning med "stor sårbarhet" dersom de naturlige prosessene med erosjon og avsetning blir endret. Deltaet er kategorisert som LITE berørt og blir overvåket av Direktoratet for naturforvaltning, og vil lett kunne bli betydelig berørt av en ev. kraftutbygging som fjerner over 75 prosent av vannet på årsbasis. Sedimentproblemet nevnes også av Tesaker som betydelig og noe som vi gi store utfordringer for utbygger.

Susna

Sammenlignet med resten av regionen er klimaet i Susndalen preget av lite nedbør på grunn av beliggenheten i nedbørskyggen av Børgesfjell. Grunnvannstanden vil bli senket ved reduksjon av vannføringen i Susna. Det meste av dyrket areal ligger i dalbotnen ned mot elva, og vil derfor bli svært tørkeutsatt, - dette gjelder

også andre naturtyper, som for eksempel skog og våtmarksområder. Også fisken vil bli sterkt skadelidende ved at gyte – og oppvekstområder innskrenkes og gror til med alger. Det vil også bli mindre "påfyll" av ny fisk fra fjellområdene ovenfor, som normalt skjer i flomperioder.

Unkra

I den øverste delen av Unkra ligger et av de klart beste gyte- og oppvekstområder for den nordatlantiske villaksen. Området er så viktig at det har vært fredet for all fiske på Statens Skogers sin grunn i Unkerelva. Dette er tiltak for å verne om de viktige gyte- og oppvekstområdene. "Her var det alltid mange lakseunger", sier Magnus Berg i sin bok "Nord Norske lakseelver". Dette bekreftes også av tidligere lakseoppsynsmenn. Ved utløpet av Unkervatnet er det nå foreslått bygd en terskel som kan komme til å ødelegge gyteområdene nedenfor. Unkervatnet har også i årtider vært kjent for sin storørretstamme som gyter i nedre del av Skarmodalsvassdraget. Denne er imidlertid lite markedsført eller kjent utenfor kommunen, da den har vært lokalt beskattet. Bevaring av storørretstammer er av nasjonal viktighet.

Austervefsna

Bestanden av storvokst stasjonær ørret av meget høy kvalitet, som i dag finnes i områdene ovenfor dagens lakseførende deler (Laksfors), vil kunne bli sterkt

Vern Vefsna mot kraftutbygging

Lørdag 8. november 2003

---

reduisert som en følge av redusert og ujevn vannføring i Austervefsna. Også den lokale produksjonen av laks i Austervefsna vil bli redusert. Virkningene av mindre vannføring gjør at en stor del av yngelen omkommer grunnet tørrlegging og iserosjon. SINTEFs undersøkelser viser at produksjonen av laks vil reduseres med 40 til 50 prosent i Vefsna som helhet – og hele 70 prosent i Austervefsna. Vi tror ikke at Statkraft er i stand til eller særlig villig til å reparere på dette ved en eventuell utbygging.

Eiteråga

Konsekvensene for laksefisket i Eiteråga vil bli katastrofale dersom det anlegges en 10 meter høg demning 2 km ovenfor sammenløpet med Vefsna, og vannet føres i tunnel til kraftstasjonen ved Vefsna.

Med dagens normalvannføring går det kun opp laks i Eiteråga i flomperioder. Med bortfall av flommene vil ikke lengre oppgang av laks være mulig. Dermed forsvinner både gyte og oppvekstområder, og fiskeplassene. Avbøtende tiltak vil etter vårt skjønn ikke være mulig. Kraftstasjonen blir liggende i fjellet ved Vefsna, og utløpstunnelen blir ved "Hylla" overfor Eiterågas utløp. Dette er en av de beste fiskeplassene i elva både fra land og båt. Denne vil sannsynligvis bli sterkt forringet.